

Resp. Morum pravitas vitium est fidei oppositum, non quidem eo sensu quod per se fidem destruant mores perdit; sed 1°. quia impediunt ne vita cum fidei præceptis consentiat: idcirco plurimi è SS. Patribus eos qui inter fideles corrupti sunt, Christianos esse negant; 2°. quia ad fidem abjiciendam, ipsiusque jugum, veluti importunum, excutiendum sensum adducunt, ut luctuosâ compertum est experientiâ.

CAPUT II.

De Spe Theologica.

DISQUISITIONEM hanc quatuor in articulos distribuimus; primus erit de natura, divisione, objecto & subjecto spei; secundus, de certitudine; tertius, de necessitate; quartus, de effectibus spei & de vitiis ipsi oppositis.

ARTICULUS PRIMUS.

De natura, divisione, objecto & subjecto Spei.

Quæres 1°. quænam sint spei theologicæ definitio & divisio.

Resp. Spes theologica definitur: *Virtus per quam firma cum fiducia beatitudinem æternam auxilio Dei consequendam, expectamus.* Dividitur 1°. in habituales quæ est permanens divinitusque infusa ad Deum possidendum inclinatio; & actualis quæ est actus quo voluntas per gratiam excitata æternam beatitudinem, sive Dei possessionem expectat.

rat. 2°. Spes dicitur *formata*, cum adjunctam sibi habet caritatem iustificantem; *informis* verò quando eâ caritate destituta est.

Quæres 2°. quid spei objectum constituat.

Resp. Objectum spei primum est Deus possidendus: *Spes*, inquit S. Thomas, *in quantum est virtus theologica, habet pro objecto ipsum Deum cujus fruitionem homo principaliter expectat per virtutem spei.* (3. part. quæst. 7. art. 4. in corp.) Cum verb ad Dei possessionem multa nos perducant, gratia præsertim, peccatorum remissio, & perseverantia ad finem usque vitæ, hæc omnia etiam sunt spei nostræ objectum; sed veluti secundarium, quatenus scilicet viam sternunt ad beatitudinem, sive Dei possessionem in quam primum fertur spes theologica.

Quæres 3°. quænam sint circa spei subjectum præsertim observanda.

Resp. Ad ista revocantur: 1°. Spes à damnatis prorsus exulat, quia certi sunt se perpetuis suppliciis decreto irrevocabili addictos esse: *Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes.* (Proverb. 11. 7.) Idcirco ubique reprobatus fuit error Origenis & similibus, qui docuerunt aliquando desituros esse cruciatus damnatorum, eosque proinde non omni spe destitutos.

2°. In Beatis locum non habet christiana spes, quia jam summo bono persuuntur quod præcipuum est spei objectum: *Nam quod videt quis, quid sperat?* (Rom. 8. 24.) Actus voluntatis quibus Beati gloriam proprii corporis expectant, non sunt actus spei theologicæ, ut sic docet S. Thomas: *Cum spes sit virtus theologica habens Deum pro objecto, principale objectum spei est gloria anima quæ in fruitione divina consistit, non autem gloria corporis.* (2. 2. quæst. 18. art. 2. ad 4.)

3°. Spes non excluditur è statu animarum quæ

purgatoriis ignibus expiantur: obtinendæ enim beatitudinis securitas exercitium spei non impedit, quia hæc felicitas adhuc absens & futura est. Præterea cum nondum facie ad faciem Deum videant, in ipsis remanet fides quæ spei fundamentum est, juxta hæc Apostoli verba: *Fides est sperandarum substantia rerum.*

4°. Spes in iis subsistere potest, qui aliquomortali peccato, modo non sit desperationis, inficiuntur, quia in ipsis inesse potest fides quæ, veluti basi, spes nititur: quinimò Concilium Tridentinum inter ea quæ ad obtinendam justificationem in peccatoribus requiruntur, spem annumerat: *Ad considerandum Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi, propter Christum propitium fore.* (*Seff. 6. de justif. cap. 6.*)

ARTICULUS II.

De certitudine Spei.

Duplex distinguitur certitudo; alia *conditionalis* quæ ab aliqua conditione pendet: hoc modo certum est filium fore patris sui hæredem, nisi fuerit à patre exhæredatus; alia *absoluta* quæ à nulla conditione suspenditur: ita certum est quemlibet hominem esse moriturum, sive juvenis sit, sive senex, sive benè, sive malè vixerit. Docent Pseudo-Reformati spem ita certam esse animi fiduciam, ut omnimodam pariat salutis securitatem, omnemque dubitationem ac timorem expellat. Idcirco juxta eos unicuique firmiter credendum est se ex prædestinatorum numero esse: quem errorem profligavimus, ubi de justificatione disserimus.

Quæres 1°. quo sensu certa sit nostra futuræ beatitudinis spes.

Respondeo 1°. nostram futuræ beatitudinis spem non esse absolute certam, sive nos prorsus certos non esse fore ut beatitudinem quam expectamus, consequamur: id enim pendet à conditionibus de quibus implendis certi non sumus; illæ scilicet conditiones sunt, quod mandata Dei servaverimus, quod in justitia ad finem usque vitæ steterimus: de implendis autem hujusmodi conditionibus nemini certò constat; alioqui pro salute nostra nullus esset metuendi locus: atqui id Scripturis adversatur: *Nescit, homo, inquit, utrum amore, an odio dignus sit; sed omnia in futurum servantur incerta.* (*Eccle. 9. v. 1 & 2.*) *Qui se existimat stare, videat ne cadat.* (*1. Cor. 10. 12.*) *Cum metu & tremore vestram salutem operamini.* (*Philip. 2. 12.*) Tremor autem ille cum omnimoda securitate & certitudine conciliari non potest.

Resp. 2°. spem christianam futuræ beatitudinis, positis quibusdam conditionibus, certam esse; quatenus videlicet nobis indubitatè constat nos æternam felicitatem, Deo sic pollicente, consecuturos, si gratiæ Dei non resistamus, si ipsius mandata servemus, si justitiam ad mortem usque retinuerimus. Ratio est, quod sub iis conditionibus vitam æternam Deus in Scripturis non semel promiserit: *Si vis ad vitam ingredi, inquit Christus, serva mandata* (*Matth. 19. 17.*) *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* (*Ibid. cap. 10. v. 22.*) Unde S. Augustinus sic affirmat: *Tam certus esse debes . . . de felicitate, . . . si feceris præcepta Dei, quàm certus esse debes de ardore ignis æterni, & de damnatione cum diabolo, si contempseris præcepta ejus.* (*In Psal. 99.*) Ergo, &c.

Quæres 2°. quænam spem nostram erigere valeant.

Resp. Tria sunt præsertim quæ excitandæ spei nostræ inferviant.

Primum est, quod passim testentur Scripturæ

Deum iis nunquam defuturum, qui in eo spera omnem suam collocaverint: *Qui timebis Dominam, sperate in illum, & in oblectationem veniet vobis misericordia.* (Eccli. 2. 9.) *Respicite, filii, nationes hominum, & sciote quia nullus speravit in Domino, & confusus est.* (Ibid. v. 11.)

Secundum spei nostræ incitamentum est, quòd Deus suam in nos summam caritatem insignibus argumentis demonstraverit; maximè verò cum dilectissimum Filium suum unigenitum nobis immerentibus, injustis sibi inimicis dederit, eumque morti tradiderit tanquam piacularem nostram victimam, quæ sanguine suo nos Deo reconciliaret: postquam autem tantum munus, tantumque beneficium in quo cetera omnia continentur, à Deo accepimus; nihil est quod ab eo sperari non debeât: *Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, inquit Apostolus, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* (Rom. 8. 32.)

Tertium in eo situm est, quòd recogitemus Deum ita nos dilexisse, ut Filii sui merita nobis applicaverit, ad sui nominis cognitionem nos adducendo, sanctitatemque nobis conferendo in Baptismate, quo suam in Ecclesiam nos cooptavit, nobisque jus dedit in Sacramenta, in Sanctorum communionem; in hæreditatem æternam; post accepta verò tanta beneficia, nonne summiter confidere debemus, nos beatitudinem æternam cujus primitias possidemus, esse tandem consecuturos? Hinc ista Apostoli verba: *Confidens hoc ipsum, quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu.* (Philip. 1. 6.)

ARTICULUS III.

De necessitate Spei.

Quæres quibus necessaria sit spes.

Resp. 1°. actum spei necessarium esse adultis peccatoribus necessitate *medii*, cum sine eo acquiri non possit justificatio. Inter actus enim ad eam impetrandam omninò requisitos, Synodus Tridentina actum spei recenset, quo peccatores *in spem eriguntur, fidentes sibi Deum propter Christum propositum fore.* (Sess. 6. de justif. cap. 6.)

Resp. 2°. actum spei necessarium esse omnibus adultis necessitate *præcepti*; nihil enim in Scripturis frequentius præcipitur: *Sperate in Domino;* (Psal. 4. 6.) *Spera in Deo tuo semper;* (Ose. 12. 6.) *Sperate in eam quæ offertur vobis gratiam.* (1. Pet. 1. 13.) Hinc docet Augustinus neminem cœlestis patriæ bonis esse positurum, nisi ea in hæc mortalitatis vitæ peregrinatione expectet & sitiat: *Sed ut inde satietis, cum perveneris, hoc te oportet esurire & sitire, cum peregrinaris.* (In Psal. 64. n. 8. tom. 4. pag. 635.) Hinc etiam præclara illa S. Doctoris verba: *Qui non gemit peregrinus, non gaudebit civis, quia desiderium non est in illo.* (In Psal. 148. tom. 4. pag. 1675.) Cœlestem igitur beatitudinem vehementer appetere, ac proinde sperare necesse est.

Postremis hisce temporibus extiterè nonnulli mystici, qui docuerunt fideles ad eum posse & debere perfectionis gradum asurgere, in quo tam purè Deum diligant, ut felicitatis æternæ spem omnem ac desiderium, velut aliquid mercenarii abjiciant. Ita sentiebat Michaël Molinos, Hispanus Presbyter cujus multas propositiones damnavit Innocentius XI, & maximè istam numero septimam quæ ipsius systematis veluti summam complectitur:

Non debet anima cogitare, nec de præmio, nec de punitione, nec de paradiso, nec de inferno, nec de morte, nec de æternitate. Cum spurii illi mystici contenderent hominem ad sublimem hunc perfectionis apicem pervenire, non attendendo ad proprias suas operationes; sed conquiescendo, & ita Deo sese permittendo, ut operetur in nobis sine nobis, idcirco *Quietistæ* appellati sunt. Horum doctrinam, quatenus spem è perfectorum statu excludit, renovavit vir præclaris ingenii dotibus commendandus, D. de Fenelon Cameracensis Archiepiscopus, in Libro cui titulus: *Explication des maximes des Saints sur la vie intérieure*. Adversus ea puri amoris deliria insurrexerunt nonnulli Præfules Gallicani, & potissimum illustrissimus Bossuet Meldensium Episcopus. Deinde clarissimi Archiepiscopi de sublimi vitæ interioris perfectione placita, ab Innocentio XI profligata sunt. Sit itaque

P R O P O S I T I O.

Fiditius est status in quo mens tam purè Deum diligit, ut mercedis desiderio non moveatur, & in quo imperfectum sui actus spei elicere.

Probatur 1°. Hæc Christi verba: *Quærite primum Regnum Dei*; (Matth. 6. 33.) & ista: *Sic orabitis: ... Adveniat Regnum tuum*, ad omnes prostris fideles spectant, non autem ad solos imperfectos: atqui hæc verba spem propriumque hominis commodum involvunt: *Per ea quippè verba*, inquit S. Cyprianus, *desiderium nostrum ad illud Regnum excitamus, ut nobis veniat, atque ut in eo regnare mereamur.* (Lib. de Orat. Domin.)

Prob. 2°. Deum procul dubio perfectè diligebant, tum Abraham qui, jubente Deo, & patriam & cognationem suam deseruit; tum Moyses magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis

peccati habere jucunditatem; (Hebr. 11. 25.) tum David qui de omni corde suo dilexit Deum; (Eccli. 47. 10.) tum Paulus qui ad tertium cælum raptus est: atqui tamen ii omnes nec felicitatis spem, nec remunerationis desiderium abjecerunt. Abraham enim *expectabat fundamenta habentem civitatem, cujus artifex & conditor Deus*; (Hebr. 11. 10.) Moyses *aspiciebat in remunerationem*; (Ibid. v. 26.) David de se ipso sic testatur: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem*; (Psal. 118. 112) denique Paulus de se ipso perfectisque Christianis ait: *Ipse intra nos gemimus, adoptionem filiorum expectantes.* (Rom. 8. 23.) *Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.* (Hebr. 13. 14.)

Prob. 3°. ex Patribus. *Studia virtutum*, inquit S. Ambrosius, *sine remuneratione tepescunt.* (Lib. 3. in Luc. c. 6. tom. 1. p. 1374. n. 78. Augustinus: *O tu homo, si titubas in re, esto firmus in spe; si autem te opus turbat, erigat ipsa merces.* (Serm. 345. n. 1. tom. 5. pag. 1334.) S. Bernardus: *Hæc sunt toto affectu & omni tempore postulanda, ... ut gloriam Dei videre, & ipso frui in perpetuum merearis.* (Serm. 25. de diversis, n. 5. vol. 1. pag. 1136.) Longè plura omittimus Patrum testimonia quæ proferre supervacaneum est, cum universa Ecclesia in natali Martyrum eos sic commendet: *Tradiderunt corpora sua propter Deum ad supplicia, ut hæredes fierent in domo Domini.*

Prob. 4°. ratione theologicâ. Si actus spei à perfectorum statu excludi debeant, ad perfectionem assequendam necesse erit ut circa nostram salutem æternam simus planè indifferentes & otiosi; ita nos comparatos esse oportebit, ut proindè nobis sit, sive salvandi, sive damnandi simus, dummodò impleatur voluntas Dei. Multò etiam magis postulabit perfectio, ut de æterna aliorum salute nihil omninò laboremus. Imperfecti proindè fuerunt viri

Apostolici qui, ut orbem universum ad fidem adducerent, nullos labores, nullaque pericula refugerunt; atqui illud consecrarium prorsus absurdum est ac impium; ex omni ergo parte fuit Quietistarum opinio.

Solvuntur objecta.

Obicies. Actus spei quo expectatur beatitudo & merces, perfectorum statui opponitur; ab eo igitur excludendus est.

Resp. Neg. ant. Ille enim actus iustorum perfectorum statui non adversatur, quem frequenter exercuerunt viri in utroque Testamento sanctiores; atqui iusti utriusque Testamenti sanctiores in actus spei sæpè erumpebant, quibus æternam beatitudinem expectantes, ad virtutem sese excitabant, ut patet exemplis modò prolatis; ergo, &c.

Præterea Deus ipse non semel in Scripturis proposita mercedis & beatitudinis spe, homines ad mandatorum suorum observationem exstimulat: *Observa, inquit, & audi omnia quæ ego præcipio tibi, ut benè sit tibi. (Deut. 10. 28.)* Abraham sic Deus alloquitur: *Noli timere; ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. (Genes. 15. 1.)* Numquid autem mercedis & beatitudinis incitamentum erga homines Deus adhiberet, si utriusque spes ac desiderium à perfectorum statu excluderetur?

Inst. Actus qui puræ caritati opponitur, repugnat iustorum perfectorum statui: atqui actus quo felicitatem in Deo possessio quarimus, puræ caritati opponitur; ergo & iustorum perfectorum conditioni.

Resp. Neg. min. Actus enim qui eò spectat, ut Deo intimè conjuncti simus, puræ caritati non opponitur, quia maxima caritas, inquit S. Bonaventura, maximè desiderat uniri Deo. (*In 3. dist. 26. art. 1. quæst. 1. ad. 5.*) Atqui actus quo summum bonum summamque felicitatem in Dei fruitione

quærimus, eò spectat ut Deo intimè inhaeramus; siquidem eo perituri non possumus, nisi per intimam conjunctionem: *Frui, inquit Augustinus, est amore inhaerere alicui rei propter seipsam. (Lib. 1. de Doctr. Christ. cap. 4. tom. 3. pag. 6.)* Ergo, &c.

Inst. Pura caritas proprium non quærit commodum, juxta illud Apostoli: *Caritas non quærit quæ sua sunt; (1. Cor. 13. 5.)* ergo actus spei per quem nostram beatitudinem in Deo quærimus, puræ caritati opponitur.

Resp. Dist. ant. Pura caritas proprium non quærit commodum, quod ad Deum ultimum non referatur, conc. ant. quod ultimum referatur ad Deum, neg. ant.

Verè postulat ordo caritatis, ut nos & proximum propter Deum diligamus. Ab Augustino enim definitur caritas *motus animi ad fruendum Deo propter ipsum, & se & proximo propter Deum. (Lib. de Doctr. Christian. cap. 10. tom. 3. pag. 5.)* Porro iustus Deum ut summum bonum summamque suam beatitudinem expectans & appetens, refert se ad Deum, tanquam ad finem ultimum: per actum enim spei fertur in Deum, ut in bonum, quo consecuto, nihil amplius exoptet; ergo actus ille purissimam caritatem non lædit, quamvis adjunctum habeat proprium hominis commodum.

Nec dicas mercenarium esse qui Deum ut summum bonum & summam felicitatem diligit & appetit. Mercenarius quidem esse qui Deum propter aliud ab ipso diversum quæreret, quia tunc Deus non foret nisi *medium*, & illud quod ultra Deum optaretur finis esset ultimus: sic Deo serviebant Judæi propter commoda temporalia. Amor verò quo diligitur & appetitur Deus ut summum bonum, cum aliud ab ipso Deo non quarat, minimè est mercenarius, sed castus & gratuitus. *Hoc est enim Deum gratis amare, inquit Augustinus, de Deo Deum sperare, de Deo properare impleri, de ipso satiari. (Serm. 334. n. 3.)*

Hæc autem Apostoli verba: *Caritas non querit quæ sua sunt*, sicut & ista: *Nemo quod suum est quarat, sed quod alterius*; hæc, inquam, verba non prohibent ne quis rebus suis consulat; sed ne suis commodis propriæque utilitati ita studeat, ut de proximi bono nullo modo sit sollicitus.

ARTICULUS IV.

De effectibus Spei, & vitis ipsi oppositis.

Quæres 1°. quinam sint spei theologicæ effectus.

Resp. Tres potissimum sunt: 1°. A mortali hujus vitæ affectu animum abstrahit: quod enim præsentis vitæ desiderio teneri potest, qui ad cœlestem patriam continuò suspirat, & cujus *conversatio in cœlis est?* (*Philip. 3. 20.*) Hujusmodi Christianus *patienter vivit*, inquit Augustinus, & *delectabiliter moritur. Vide Apostolum patienter viventem, id est, sum patientia tolerare vitam, non amare: dissolvi, inquit, & esse cum Christo, multò magis optimum.* (*Tract. 9. in Epist. Joan. n. 2. tom. 3. part. 2. pag. 887.*)

2°. Spei theologicæ firmat in adversis, & varias inter hujus vitæ vices animam Deo conjunctam tenet: *Spem*, inquit Apostolus, *sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam.* (*Hebr. 6. 19.*) Similitudinem hanc ducit à nautis qui, ingruentē tempestate, ne per abrupta feratur navis, anchoram jaciunt quam ubi in terra defixerint, nequicquam sævit tempestas, navis in tuto est; fluctuat quidem & aquis agitatur; sed non rapitur, non abducitur; pariter Christianus variis hujus vitæ procellis concussus, & tentationum ventis pulsatus, ad spem confugiat eamque in Deo omnipotente defigat, & superatis omnibus periculis, ad tutissimum salutis portum tandem perveniet.

3°. Ad bonorum operum exercitationem excitat

& impellit spes theologica. Spes enim generatim spectata id habet sibi proprium, ut solertiam & industriam acuat, ut inertiam ignaviamque discutiatur. Id videre est, ut admonet Christus, in hujus sæculi filiis qui divitias labiles & fluxas comparandi spe incitati, improbo labori incumbunt, nec maris tempestatibus, nec hiemis frigoribus, nec æstatis caloribus, nec vitæ periculo deterrentur. Quid igitur non præstabit, quid non aggredietur spes viva Christianorum quæ immensam, æternam, immutabilemque felicitatem expectat & appetit?

Quæres 2°. quotuplici modo contra spem theologiam peccetur.

Resp. Duplici modo, & quidem opposito, nimirum *præsumptione* & *desperatione*. *Præsumptio* est fiducia temerè concepta beatitudinem aliter obtinendi, quàm statuit Deus; ut quando confidit aliquis gloriam æternam se consecuturum, vel per solas naturæ vires, sicut Pelagiani; vel Sanctorum intercessione, satis esse existimans si quoddam orationis pensum iis quotidie exsolvat, dñm suis indulget cupiditatibus; vel cum peccator inani divinæ misericordiæ spe deceptus, pœnitentiam ad finem vitæ remittit securus, nec audit Scripturam sic comminantem: *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subitò enim veniet ira illius.* (*Eccli. 5. 8.*) Unde S. Augustinus, *Promisit tibi*, inquit, *quoniam quo die conversus fueris, obliviscitur mala tua præterita; sed numquid vitam crastini diei promisit tibi? diem mortis incertum salubriter constituit Deus.* (*Serm. 39. tom. 5. pag. 199. n.*)

Desperatio est voluntaria animi dejectio, per quam abjicitur spes obtinendæ beatitudinis, *propter æstimatam impossibilitatem adipiscendi*, inquit S. Thomas, *1. 2. quæst. 40. art. 4. ad 3.* ut si quis peccatorum multitudine perterritus, exclamet cum Caino: *Major est iniquitas mea, quàm*

ut veniam merear; (*Genes. 4. 13.*) item cum aliquis sibi in animum inducit, peccata fugere & mandata Dei exequi, adeo difficile & arduum esse, ut desperet posse alia declinare, & alia observare. *Præsumptio* & *desperatio* sunt peccata ex genere suo mortalia: *Ista duo*, inquit Augustinus, *occidunt animas*, desperatio aut *perversa spes*. (*Serm. 87. de verb. Evang. n. 10. tom. 5. p. 466.*) Opponuntur enim virtuti theologicæ, nimirum *spei*: atque cum *virtutes theologicæ*, ait S. Thomas, *habeant Deum pro objecto*, peccata eis *opposita important directe & principaliter aversionem à Deo*: in quolibet autem peccato mortali principalis ratio mali & gravitas est ex hoc quod averit à Deo. (2. quæst. 20. art. 3. in corp.)

Sunt tamen homines conscientia timidoris, qui sese aliquando desperationis accusent, licet turbulentis quibus quatuntur motibus, vel nullum, vel non nisi imperfectum consensum præbuerint. Ad veritatem explorandam, inquirat præsertim Confessarius an pœnitens consueta pietatis officia intermiserit: quæ si more solito impleverit, non censendus est consensisse; quia desperatio à virtutis operibus, ut potè quæ existimantur inutilia, deterret vitis que aditum aperit: *Desperantes*, inquit Apostolus, *semetipsos tradiderunt impudicitia, in operationem immunditiae omnis*; (*Ephes. 4. 19.*) & S. Thomas: *Sublata spe, irrefrenati homines labuntur in vitia, & à bonis operibus retrahuntur*. (*Ibid.*) Si verò pœnitens de quo agitur, solita pietatis officia neglexerit, præsertim urgente præcepto, tunc pro negligentia gradu, & omisso præcepti gravitate, pius aut minus desperationis motibus consensisse iudicabitur.

CAPUT III.

De Caritate.

ISTUD maximi momenti argumentum sex in articulos dividimus: primus erit de natura & divisione caritatis; secundus, de præcepto caritatis erga Deum; tertius, de præcepto caritatis erga proximum; quartus, de ordine caritatis; quintus, de actibus externis sive officiis caritatis; sextus, de peccatis caritati oppositis.

ARTICULUS PRIMUS.

De natura & divisione Caritatis.

Caritas est *virtus theologica infusa quæ Deum diligimus propter se, & cetera propter Deum*. Dicitur autem *10. infusa*, quia talem & tantam virtutem propriis viribus comparare non possumus. *Caritas Dei*, inquit Apostolus, *diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis*. (*Rom. 5. 5.*) 2°. *Quæ diligimus Deum propter seipsum*. Tria sunt enim quæ à nobis diligi debent, scilicet Deus, nos ipsi & proximus; sed cum eo discrimine, quod nostra erga nos & proximum dilectio, in Deo tanquam in fine ultimo sistere debeat. *Unâ eadem caritate*, inquit Augustinus, *Deum proximumque diligimus, sed Deum propter Deum, nos autem & proximum propter Deum*. (*Lib. 8. de Trinit. cap. 8. tom. 8. pag. 876.*)

Caritas dividitur in *habitualement* quæ est dilectio per modum habitus inhærens animæ, & quæ Dei amicos, filios & hæredes nos efficit; & in *actualement* quæ est actus mentis Deum diligentis